

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УМАНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ПАВЛА ТИЧИНИ**

**Факультет соціальної та психологічної освіти
Кафедра педагогіки та освітнього менеджменту**

Вельченко Анжеліка Василівна

**УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ
КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ
В УМОВАХ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ОСВІТИ**

спеціальність 073 Менеджмент

РЕФЕРАТ

магістерської роботи
за освітньо-професійною програмою
Управління закладом освіти

Умань – 2021

Магістерською роботою є рукопис.

Роботу виконано в Уманському державному педагогічному університеті імені Павла Тичини.

НАУКОВИЙ КЕРІВНИК: Кудла М. В. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки та освітнього менеджменту

РЕЦЕНЗЕНТ: Коберник Г. І. – кандидат педагогічних наук, професор кафедри теорії початкового навчання

Захист відбудеться *21.12.2021 о 9:00* на засіданні ЕК кафедри *педагогіки та освітнього менеджменту*.

З роботою можна ознайомитись на кафедрі *педагогіки та освітнього менеджменту*, за адресою: 20308, м. Умань вул. Садова, 28, ауд. № 110 а

ЗМІСТ

ВСТУП	
РОЗДІЛ 1	ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ОСВІТИ
1.1	Диверсифікація освіти та сучасні підходи до формування конкурентоздатного фахівця у закладі вищої освіти
1.2	Особливості управління процесом формування конкурентоздатного фахівця в умовах диверсифікації освіти
РОЗДІЛ 2	
РОЗДІЛ 2	ЕФЕКТИВНІ ШЛЯХИ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ФОРМУВАННЯ КОНКУРЕНТОЗДАТНОГО ФАХІВЦЯ В УМОВАХ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ОСВІТИ
2.1	Стан управління процесом формування конкурентоздатного фахівця у практиці закладу вищої освіти
2.2	Обґрунтування шляхів удосконалення управління процесом формування конкурентоздатного фахівця в умовах диверсифікації освіти
ВИСНОВКИ	
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	
ДОДАТКИ	

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Кризові явища у системі вищої освіти посилюються глобальними проблемами та викликами сучасності: демографічний спад в Україні, сплеск робочої міграції, високі соціальні запиту молоді щодо привабливості робочого місця, доступність в отриманні освіти закордоном тощо. У зв'язку з цим посилюються проблеми молодіжної зайнятості в усьому світі, високої конкуренції на ринку праці серед випускників закладів освіти. На сьогодні саме на молодь припадає майже 40 % світового безробіття, тому на перший план висувається проблема управління процесом формування конкурентоздатних фахівців певної галузі, затребуваних на ринку праці, здатних до самостійної професійної діяльності, гнучкої адаптації до мінливих умов професійного середовища, самооцінки й розвитку своєї конкурентоздатності, побудови професійної кар'єри.

Питанням підвищення конкурентоздатності особистості фахівця та організації присвячено чимало наукових робіт як зарубіжних, так і українських учених. Зокрема, сутнісні характеристики конкурентоздатності майбутніх фахівців розкрито у дослідженнях таких науковців, як І. Богомолова, С. Борисенко, Л. Курзаєва, А. Романовського; характеристики конкурентоздатної особистості: Т. Андріяко, Н. Борисова, Л. Мітіна; особливості розвитку конкурентоздатності майбутніх фахівців різних спеціальностей у процесі професійної підготовки у ЗВО: В. Бондар, С. Борисенко, І. Саратцева, В. Хапілова та ін.

У центрі уваги сучасних науковців перебувають такі питання: організація і управління освітнім процесом у закладі вищої освіти (Р. Вернидуб); управління конкурентоспроможністю вищої освіти (Н. Верхоглядова), управління процесом формування вчителя як конкурентоспроможного фахівця (Ю. Завалевський, Т. Дем'янюк), інформаційної забезпеченості управління конкурентоздатністю фахівців (С. Светунькова) та ін.

Водночас, незважаючи на різнопланові дослідження, названі підходи лише частково розкривають питання управління процесом формування конкурентоздатного фахівця і не враховують сучасні диверсифікаційні освітні процеси, які зумовлюють нові механізми управління формуванням конкурентоздатності особистості, висувають якісно нові вимоги до нього.

В умовах розширення академічних свобод, самостійності, варіативності та альтернативності заклади вищої освіти мають можливість змінювати стратегію управління процесом формування конкурентоздатних фахівців через оновлений зміст, методи і форми управління зазначеним процесом та відповідне організаційно-педагогічне забезпечення.

Таким чином, актуальність і необхідність дослідження даної проблеми, а також недостатність її розробки у системі управління й обумовили вибір теми випускної кваліфікаційної роботи **«Управління процесом формування конкурентоздатного фахівця в умовах диверсифікації освіти»**.

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні шляхів удосконалення управління процесом формування конкурентоздатного фахівця у закладі вищої освіти.

Об'єкт дослідження – управління процесом формування конкурентоздатного фахівця у закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – шляхи удосконалення управління процесом формування конкурентоздатного фахівця в умовах диверсифікації освіти.

Для досягнення мети дослідження визначено такі **завдання**:

1. Проаналізувати стан досліджуваної проблеми в педагогічній теорії та практиці.
2. Виявити особливості управління процесом формування конкурентоздатного фахівця в умовах диверсифікації освіти.
3. З'ясувати сучасний стан управління процесом формування конкурентоздатного фахівця у практиці закладу вищої освіти.
4. Обґрунтувати шляхи удосконалення управління процесом формування конкурентоздатного фахівця.

Для розв'язання поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: *теоретичні*: аналіз, синтез, узагальнення, зіставлення, абстрагування, конкретизація та систематизація теоретичних положень та *емпіричні*: бесіда, анкетування, тестування, опитування, спостереження.

Експериментальна база дослідження. Дослідження проводилось на базі Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. У дослідженні взяли участь 56 здобувачів вищої освіти денної та заочної форм навчання факультету соціальної та психологічної освіти спеціальності 073 Менеджмент.

Теоретичне значення роботи полягає у тому, що обґрунтовано сутність понять «диверсифікація освіти» і «конкурентоздатність фахівця», з'ясовано характерні особливості управління процесом формування конкурентоздатного фахівця в умовах диверсифікації освіти та визначено шляхи його удосконалення.

Практична значущість отриманих результатів дослідження полягає в можливості використання теоретичних положень та практичних рекомендацій науково-педагогічними працівниками, керівництвом факультету в управлінні процесом формування конкурентоздатного фахівця, у вдосконаленні освітніх програм у закладі вищої освіти.

Апробація результатів дослідження. Основні результати дослідження представлені на XI Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми підготовки сучасного педагога: теорія, історія, практика» (24 листопада 2021 р., м. Умань).

Публікації. Основні положення дослідження публікувались у тезах «Особливості конкурентоздатності фахівців освітньої галузі в ринкових умовах».

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел (79 найменувань). Загальний обсяг випускної кваліфікаційної роботи складає 100 сторінок, з них 82 сторінки основного тексту.

ВИСНОВКИ

На основі аналізу наукової психолого-педагогічної літератури з'ясовано, що в сучасних соціально-економічних умовах актуальною залишається проблема управління процесом формування конкурентоздатного фахівця в умовах диверсифікації освіти. Освіта в умовах диверсифікації стає потужною рушійною, ініціативною силою економічного зростання держави, підвищення ефективності й конкурентоспроможності народного господарства; фактором перетворення суспільства на відкриту, варіативну, діалогічну, толерантну систему, що забезпечує становлення конкурентоздатних фахівців.

Нами встановлено, що під диверсифікацією розуміють принцип розвитку системи професійної освіти в сучасних соціально-економічних умовах, реалізація якого створить умови для модернізації системи управління якістю підготовки фахівців, реалізації їх різноманітних освітніх траєкторій, забезпечених варіативними освітніми програмами з урахуванням індивідуальних можливостей, потреб і здібностей особистості фахівця, формування особистості професійно і соціально мобільного та конкурентоздатного фахівця, затребуваного на ринку праці, організації системи працевлаштування випускників.

Виявлено сутність поняття «конкурентоздатність фахівця», яке визначається як складна, багаторівнева властивість, яка дозволяє особистості відповідно до її індивідуальних особливостей, потреб, прагнень брати участь й отримувати переваги в конкурентних відносинах в обраній для себе сфері професійної діяльності. Конкурентоздатний фахівець – орієнтований на успіх професіонал з яскраво вираженою потребою в досягненні успіху, збагаченні знань і їх застосуванні у професійній діяльності, оновленні професійного досвіду, творчому самовираженні, здатний до максимального розширення власних можливостей з метою реалізації себе особистісно, професійно,

соціально, морально, до самостійного прийняття рішень, адаптації у професійному конкурентному середовищі, адекватної оцінки дійсності, рефлексії власної діяльності.

З'ясовано, що ефективність управління процесом формування конкурентоздатного фахівця залежить від активної взаємодії суб'єктів управління зі здобувачами освіти, ступеня інформаційного забезпечення управління, своєчасності реакції системи управління на виклики середовища, збалансованості функцій та цілей управління. Управлінські впливи мають бути спрямовані на запобігання та усунення явищ, що перешкоджають процесу формування конкурентоздатного фахівця у ЗВО, його професійному становленню.

Особливостями управління процесом формування конкурентоздатних фахівців є необхідність у координуванні й об'єднанні зусиль всіх учасників процесу, що потребує постійної взаємодії між ними через формальне і неформальне спілкування за вертикальними та горизонтальними комунікативними каналами. Управління процесом формування конкурентоздатного фахівця у ЗВО, має будуватися на автономії та демократичному підґрунті, де формується і розвивається особистість, здатна до саморозвитку і самовдосконалення.

З метою з'ясування стану управління процесом формування конкурентоздатних фахівців, нами проведено опитування серед науково-педагогічних працівників, результати якого доводять, що викладачі закладу вищої освіти в цілому характеризуються достатнім рівнем підготовленості до здійснення управління процесом формування конкурентоздатного фахівця. Однак, у своїй практичній діяльності не завжди використовують можливості підвищення рівня конкурентоздатності майбутніх фахівців у процесі навчальної та виховної роботи.

Для визначення рівня сформованості конкурентоздатності здобувачів вищої освіти нами визначено 3 рівні (високий, середній та низький). Проведене дослідження дало можливість встановити, що 12,5 % опитаних мають високий рівень від загальної кількості респондентів; 48,2 % мають

середній і – 39,3 % низький рівень.

Одержані результати засвідчують, що переважна більшість здобувачів вищої освіти мають середній та низький рівні, що підтверджує необхідність актуалізації поставленої проблеми управління процесом формування конкурентоздатного фахівця. Очевидно, що діагностування рівня управління процесом формування конкурентоздатного фахівця та конкурентоздатності студентів є необхідною умовою вдосконалення процесу формування конкурентоздатних фахівців у ЗВО, а відтак потребує систематичного дослідження та вивчення в межах освітньої установи.

Таким чином, вивчення стану управління процесом формування конкурентоздатного фахівця у практиці закладу вищої освіти переконує в необхідності розробки відповідних шляхів, які сприятимуть професійному зростанню сучасного фахівця та підвищенню рівня його конкурентоздатності.

Вважаємо, що ефективність взаємодії суб'єктів управління забезпечуватиме дотримання ряду умов: усвідомлення суб'єктами управління загальної мети управління процесом формування конкурентоздатного фахівця; врахування особливостей взаємодії та управління нею; з'ясування змісту управлінської діяльності; визначення необхідних форм і методів управління; вироблення алгоритмів діяльності спільних дій учасників освітнього процесу тощо.

Переконані у тому, що для взаємодії з усіма структурними підрозділами закладу вищої освіти та зовнішніми організаціями, роботодавцями з метою координації зусиль та ефективності їх діяльності було б створення у ЗВО колегіального органу управління процесом формування конкурентоздатного фахівця – Центру кар'єри. Робота Центру сприятиме здобувачам вищої освіти й випускникам у професійному становленні, плануванні своєї кар'єри, працевлаштуванні, розвитку зв'язків із бізнес структурами та організаціями, громадськістю та випускниками.

Крім того, для підвищення рівня управління процесом формування

конкурентоздатного фахівця результативним, на нашу думку, буде проведення для здобувачів вищої освіти науково-методичного семінару «Особливості формування конкурентоздатної особистості», метою якого є забезпечення засвоєння здобувачами вищої освіти теоретичних знань з проблеми управління процесом формування конкурентоздатного фахівця, особливостей формування конкурентоздатних якостей та оволодіння технологіями управління процесом формування конкурентоздатного фахівця. В межах семінару пропонуємо використовувати підготовлені нами методичні матеріали, які сприятимуть покращенню процесу формування конкурентоздатності студентів, зокрема проведення різноманітних вправ, які детально представлені у дослідженні.

Ефективним, буде й проведення із здобувачами вищої освіти «Тренінгу розвитку конкурентоздатності управлінської команди організації», метою якого є визначення особливостей розвитку конкурентоздатності управлінської команди організації. Інтерактивними техніками у процесі проведення тренінгу можуть бути: виконання проблемних завдань (із використанням різних стратегій забезпечення конкурентоздатності освітньої установи); робота в проектних командах тощо.

Отже, однією з професійно важливих якостей сучасного фахівця є конкурентоздатність як свідчення його високого рівня підготовленості до професійної діяльності та здатності до постійного й безперервного навчання й самонавчання в умовах диверсифікації освіти.